

Museu de Granollers

meridià granollers anys 70

ART DE CONCEPTE I ACCIÓ

EXPOSICIÓ

Organització

Museu de Granollers
Ajuntament de Granollers

Direcció

Carme Clusellas, Museu de Granollers

Comissariat

Pilar Parcerisas

Coordinació executiva

Gloria Fusté, Museu de Granollers

Documentació

Cristina Masanés

Disseny gràfic

i direcció del muntatge

Vicenç Viaplana

Coordinació tècnica

Josep Muntal, Museu de Granollers
Maria Permanyer, Museu de Granollers

Muntatge

Josep Riera, Museu de Granollers
Signal Rotulació
Fusteria Ribalta, S.L.
Matas, S.L.

Producció audiovisual

Granollers Audiovisual, S.L.

Fotografies i fons documentals

Els autors i els arxius fotogràfics de les institucions prestatàries que s'especifiquen en cada cas.

Programa educatiu

Imma Saurí, Museu de Granollers

Premsa i difusió

Josefina Piella, Museu de Granollers
Imma Saurí, Museu de Granollers
Gabinet de premsa i protocol de l'Ajuntament de Granollers

Secretaria tècnica

Núria Martínez, Museu de Granollers

Assegurança

Aon Gil y Carvajal S.A.

Transports

Grup.
Exposicions i museografia, S.L.

CATÀLEG

Edita

Ajuntament de Granollers
Museu de Granollers

Coordinació editorial

Gloria Fusté, Museu de Granollers
Cristina Masanés

Textos

Lambert Botey, Teresa Camps, Joan Garriga,
Cristina Masanés, Jordina Medalla, Pilar
Parcerisas, Karles Torra i Vicenç Viaplana

Assessorament lingüístic i correcció

Doina, Serveis Lingüístics, S.L.

Disseny

Vicenç Viaplana

Fotografies

Els arxius fotogràfics de les institucions prestatàries que s'especifiquen en cada cas

Fotomecànica i impressió

IGràfic Granollers S.L.

© de l'edició: Ajuntament de Granollers,
Museu de Granollers, 2010

© dels textos del catàleg: els seus autors respectius

© de les peces: els seus propietaris

© de les fotografies: els seus autors respectius i propietaris

© de les reproduccions autoritzades:
Centre d'Estudis Dalinians, Figueres i Centre
d'Estudis i Documentació Museu d'Art
Contemporani de Barcelona (MACBA),
Barcelona

ISBN: 978-84-87790-66-9

D.L.: B-44.534-2010

Producció

L'exposició i el catàleg **Meridià Granollers anys 70. Art de concepte i acció** són una producció del Museu de Granollers i l'Ajuntament de Granollers

Amb la col·laboració:

Departament de Cultura i Mitjans de
Comunicació de la Generalitat de Catalunya
i Diputació de Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

Diputació
Barcelona | Àrea de Cultura

Agraiments

El Museu de Granollers vol agrair a totes les persones i institucions que amb la seva col·laboració han fet possible aquesta exposició:

Antonio Alcalde
Eduardo Arranz-Bravo
Francesc Circuns
Pere Cornellas
Roser Corominas
Pere Espauella
Josep M. Farnés
Josep M. Forn
Magda González
Albert Granado
Joan Illa
Pere Illa
Àngel Jové
Joan March
Joan Martínez
Joan Mas
Jordi Mauri
Pedro Merino
Jordi Morera
Eduard Olivella
Jaume Ortuño
Jordi Pagès
Lluís Pau
Carlos Pazos
Lluís Peñaranda
Carme Pérez
Carles Ribó
Joan Sala
Pietat Sanjuan
Francesc Sastre
Joan Tintó
Lluís Tintó
Marta M. Vega
Joan Pere Viladecans
Xavier Vilageliu

Institucions i entitats:

Associació Cultural de Granollers (AC)
Anxiu Comarcal del Vallès Oriental (ACVO)
Anxiu Municipal de Granollers (AMGr)
Anxiu "La Vanguardia"
Biblioteca Can Pedrals de Granollers
Centre d'Estudis Dalinians (CED),
Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres
Centre Normalització Lingüística CNL
del Vallès Oriental, Granollers
Filmoteca de Catalunya, Barcelona
Filmoteca Nacional, Madrid
Galeria Sebastià Petit, Lleida
Grup pro-art Paco Merino, Granollers
MACBA, Museu d'Art Contemporani de
Barcelona
Revista Vallès, Granollers

Granollers, concepte i acció (1971-1973)

Les noves pràctiques artístiques esclaten a Granollers el 1971 amb les instal·lacions pioneres a la Porxada conegudes amb el nom de *Muntatge al carrer*, i amb la I Mostra Internacional d'Art. Homenatge a Joan Miró, acompanyada del I Concurs d'Art Jove. Aquest reuneix per primera vegada un gruix important dels artistes que formaran part de la generació de l'art pobre i conceptual a Catalunya: Carlos Pazos, Ferran García Sevilla, Àngel Jové, Joan-Pere Viladecans, Silvia Gubern, Lluís Utrilla i Josep Ponsati, entre altres. A més d'actuar com a element vertebrador dels nous artistes conceptuals, la ciutat aporta els seus creadors joves al panorama de l'art alternatiu del moment, com Jordi Benito, Vicenç Viaplana, Xavier Vilageliu, Francesc Sastre, Lluís Peñaranda, Magda González, Paco Merino i Albert Granado, entre altres.

Durant tres anys, fins al 1973, la ciutat viu un vertader esclat d'exposicions d'art pobre i d'entorns a diferents espais, a més de tres edicions successives del Concurs d'Art Jove. Un col·lectiu d'artistes locals du a terme tal pluralitat significativa d'accions i intervencions que suposen la punta de llança de les pràctiques pobres i efímeres de l'art. Un d'ells, Jordi Benito, inicia, en paral·lel, la seva projecció més enllà de la ciutat.

1974

Abril

Exposició col·lectiva Granollers, vila oberta (disseny, cinema, plàstica, teatre, fotografia, música), del 4 al 27, a la sala La Clau. Comissariada per Jordi Benito i Grup de Treball. L'organitza l'Associació Cultural i l'Institut Goethe i la patrocina l'Ajuntament de Granollers. Se n'edita un catàleg. "El Grup de Treball organitza i assumeix el comissariat de la mostra. L'exposició intenta mostrar la situació específica de l'art en una ciutat com Granollers, perifèrica a Barcelona però amb la qual comparteixen una sèrie de trets. I també: La fi del Grup de Treball marcarà la fi de l'art conceptual català com a període històric, perquè significarà el final del debat artístic i l'inici de l'exili interior de molts artistes que van seguir la pràctica conceptual durant uns anys en què, per reacció, el retorn a la pintura i a altres pràctiques era imminent." (Pilar Parcerisas: *El Grup de Treball: art i ideologia política*, Barcelona, MACBA, 1999, p. 44 i 45).

Participants

Disseny: Montserrat Illa, Josep Sabatés, Jordi Quincoces, Pere Bescós, Francesc Melechón i Jordi Benito.

Cinema: Lambert Botey, Jordi Pagès, Jordi Mauri, Pere Illa, Arian Botey, Jordi Riba, Jaume Ortuño, Joan Corbera i Francesc Circuns.

Plàstica: Jaume Serras, Vicenç Viaplana, Paco Merino, Maria Forn, Albert Granado, Francesc Sastre, Joan March, Doña, Josep Franco, Xavier Vilageliu, Magda González, Medalla, Eustaqui Margall, Joan Torredadell, Jordi Gendra, Vicenç Casals, Josep Lluís Arimany, Salvador del Bas, Gasso, Josep Bufí, Jaume Icart i Antoni Duran.

Teatre: representació de *Woyzeck* de Georg Büchner interpretada pel TAC de Granollers amb direcció de Julio Castronuovo, Teatre Casino Club de Ritme, el 14 i el 18 de març.

Fotografia: Jordi López, Bofí, Antonio Alcalde, Joan Mas, Pere Espauella i Joan Tintó.

Música: Claudi Arimany, José M. Arrizabalaga i Xarxa.

Maig

Granollers Happening d'Eduard Arranz-Bravo

i Rafael Bartolozzi, dia 23, 11 h, als carrers de Granollers i aprofitant la Fira de l'Ascensió. Amb sortida de la plaça mossèn Cinto Verdaguier, desfilen pel carrer d'Anselm Clavé cap a la plaça de la Corona. L'organitza el CIT. Un happening-desfilada en què els participants (unes 1.000 persones que passen per davant d'un públic atònit), vestits de vermell, groc i blau, porten tota mena d'objectes grossos i instruments, tot interpretant una melodia simple que ha compost *ad hoc* el compositor Claudi Arimany. Finalment, cremen els objectes en una foguera. Immaculada Julián escriu: "Dirigido por Arranz Bravo-Bartolozzi, la idea era devolver a la ciudad la posibilidad de ser el centro de las relaciones humanas no dudando en entregar la ciudad y que sea la imaginación la que por un día domine el espacio urbano. Ese día, Arranz Bravo y Bartolozzi fueron los amos de la ciudad, de una Ínsula Barataria por un día. Las normas de participación indicaban: 1. Arrastrar o transportar objetos de gran tamaño 2. Llevar perros 3. Llevar y utilizar instrumentos musicales 4. Ir vestido con prendas de color rojo, amarillo y azul 5. Que la libre interpretación de estas normas fuera bien aceptada. El hecho quedó reducido a una especie de pasacalles" ("Happening en Catalunya", actes del simposi Happening, Fluxus y otros comportamientos artísticos de la segunda mitad del siglo XX, celebrat a Càceres, Institución Cultural El Brocense, els dies 12, 13 i 14 de novembre de 1999. Editat per Museo Vostell Malpartida, Càceres, 1999, p. 64). I José Corredor-Matheos al programa de mà: "Arranz Bravo i Bartolozzi, governadors aquest dia de l'ínsula baratària de Granollers, han disposat que tots, ciutadans i forasters, grans i petits, si volen assistir a la gran festa han d'anar vestits de roig, groc i blau i a més amb un instrument musical, o, en tot cas, amb un gos."

Un grup espontani porta una pancarta on es llegeix: "Bon Nadal i Felic Any Nou". Quan passa per davant de la tribuna, amb militars (una hora després és prevista la processó anual), aixeca indignació. A la ciutat, i també entre els crítics d'art del país i de fora, causa gran impacte:

Granollers happening, d'Eduard Arranz-Bravo i Rafael Bartolozzi, maig 1974. Fotografia Roser Coromines / Fons Roser Coromines

José Corredor-Matheos: "No aseguraria que se trataba de un "happening" a la manera que lo concibieron Allan Kaprow, Claes Oldenburg y Jean-Jacques Lebel. [...] Este supuesto "happening" de Granollers ha sido más, mucho más: una fiesta verdaderamente colectiva, cargada de espontaneidad, creación viva y pura. Es decir, algo parecido a lo que eran las fiestas populares de nuestras tierras, en cierto modo, pero con mayor factor sorpresa. [...] Los participantes en el "happening", de colores, cantando y bailando, se movían de una manera que tenía algo de rito." (*La Vanguardia*, 9-6-1974). Daniel Giralt-Miracle: "Granollers pretende resucitar, a su manera, este experimento de creación artística donde la vivencia de un acontecimiento por parte de un grupo es el máximo objetivo a alcanzar." (*Destino*, 8-4-1976).

Teresa Camps: "[...] quan el carrer encara estava sotmès al temible Tribunal de orden Público, es tractava d'una lliure i festiva ocupació de l'espai públic, sota consignes de música, color i llibertat. Allò no era celebració ni espectacle, tenia nom propi, era un "happening" (especial Vallès, desembre 2004).

Enregistraments i films:

Documental de Jordi Cadena: *Alegria de la confusión*. El "Granollers happening" de Arranz Bravo y Bartolozzi, produït per Josep M. Forn, 1974.

Granollers happening, d'Eduard Arranz-Bravo i Rafael Bartolozzi, maig 1974. Fotografia Roser Coromines / Fons Roser Coromines

Juliol

Exposició col·lectiva de pintura i poesia, del 28 de juny al 12 de juliol, a la sala Sant Jordi de la Caixa d'Estalvis Provincial de la Diputació de Barcelona. Hi participen: Vicenç Viaplana, Paco Merino, Francesc Sastre, Xavier Vilageliu, Albert Granado, Magda González, Ramon Lamarca, Joan Ventura, Carles Díez, Joan March, Joan Martínez, Josep Baldich, Joan Castillo, Maria Forn, Josep Franco, Josep Serra, Jaume Serras i Carles Vives. L'exposició, de menys qualitat que les anteriors i que barreja art i artesanía, serveix de tancament a aquests tres anys d'art conceptual a Granollers. Com a grup amb més o menys continuïtat, es desintegra. Els artistes segueixen camins diferents: alguns tornen a la pintura, altres deixen l'art.

GRANOLLERS HAPPENING "alta mongòlia"

SALVADOR DALÍ

Lunes, 19 agosto 1974
6 tarde en la Porxada

Cartell del Granollers Happening. Alta Mongòlia de Salvador Dalí, agost 1974. Arxius Comarcals del Vallès Oriental / Fons Hemeroteca Municipal Josep Móra

Agost

Granollers Happening: Alta Mongòlia de Salvador Dalí, dia 19, a la Porxada. L'organitza el CIT. Té un ampli ressò a la premsa. JIM coneix Dalí des del 1967, quan va anar a visitar-lo a Portlligat. Fa temps que han planejat organitzar un happening. El d'Arranz Bravo i Bartolozzi, que Dalí llegeix a la premsa, és el detonant que necessita el pintor per posar-hi data. D'altra banda, la televisió alemanya està enregistrant un programa d'una hora titulat *Viatge a l'Alta Mongòlia*. Per a aquest programa, Dalí planeja a mida l'acte a Granollers. Demana 1.000 persones vestides de xinesos amb pancartes amb la paraula 'Boligrafo'. Tot i que vestits de xinesos (amb uns plàstics grocs) només hi van unes 20 persones, el nombrós públic i l'àmplia cobertura dels mitjans converteixen el happening en un espectacle de masses. S'omplen sis bidons de pintura i s'instal·la una tela blanca (5 x 3 m) al costat de la Porxada. Dalí filma l'acte. Havia dit que es vestiria de Gioconda (de fet, durant una estona es posa un barret de copa alta on pengen fotografies del quadre de Leonardo) i que sonaria música oriental durant tot l'acte. Els participants pinten la tela amb mànegues connectades als bidons; mentre un espontani s'hi passeja per davant de les mànegues i Dalí s'ho mira mentre, pretesament, les dirigeix mentalment les mànegues. Un locutor arenga el públic sobre la divinitat del pintor. Després, tot i que estava previst que s'interpretés una sardana en un petit escenari, el nombrós públic ho va impedir. La cobla, dispersa entre el públic, no pot tocar i Dalí només fa uns passos de sardana. El vertader happening comença quan els qui han pintat amb les mànegues comencen a ruixar els assistents cantant i ballant mentre Dalí fa mutis sense que ningú se n'adoni. Des de llavors, Dalí digué que "quan el semàfor es posa verd i la gent travessa el carrer, d'una mirada sabia distingir els que són de Granollers dels que no ho són, per una aureola especial." I també: "Hoy han ocurrido más cosas en Granollers en veinte minutos que durante veinte años en las galerías modernas." (*La Actualidad Española*, agost de 1974). Tot i que a *La Vanguardia* (20-8-1974) es llegeix: [...] el resultado fue menos espectacular de lo esperado. [...] El verdadero happening se organizó

Museu de Granollers

En els anys 70 del segle XX, Granollers assolí una centralitat cabdal en l'impuls de l'art conceptual a Catalunya. Va ser un moment únic de la pràctica artística lligada al context de l'art internacional, però també a la situació política i social del final del franquisme. *Meridià Granollers anys 70. Art de concepte i acció* recupera de forma pionera l'esclat de l'art conceptual a la ciutat i el seu paper com a catalitzador d'aquesta nova pràctica artística a Catalunya. Amb la col·laboració d'alguns dels protagonistes que van viure aquell moment excepcional, per primera vegada es recullen i es documenten les obres i accions dutes a terme a la ciutat des de l'any 1971 fins al 1975: art efímer, art pobre, accionisme, happenings i altres manifestacions renovadores del panorama artístic.